

Äktenskapsnormer och lagstiftning

Av Anette Franzén, lärare i svenska som andraspråk

Förberedelser

[Gift mot sin vilja – en film för yrkes verksamma om den nya lagstiftningen mot tvångsäktenskap](#) 22:32 minuter (klicka på texten eller bilden för att komma till videon)

Läs eller skriv ut texterna som finns längre ner:

- Information till skolungdomar - till alla elever (1 A4)
- Information till lärare

Lektioner

Tidsåtgång: Två lektioner (eller mer)

Uppgift att göra hemma eller på en lektion: Skriv ett brev till läraren.

Film att visa eleverna: *"Gift mot sin vilja – en informationsfilm för barn och unga om den nya lagen mot tvångsäktenskap"* (12:53 minuter)

Lektionernas innehåll

1. Be eleverna berätta för varandra i små grupper (2-3 personer) om vad de tycker är normalt när det gäller äktenskap. De kan till exempel gälla planering, val av

KÄRLEKEN ÄR FRI

maka/make, frieri, ceremoni, bröllopsfest, regler och krav, gåvor samt skilsmässa. Eleverna uppmanas att skriva ner vilka normer de har i punktform och sedan markera de normer som är gemensamma och vilka normer som skiljer sig åt i den lilla gruppen.

2. Varje grupp redogör i helklass för några likheter och skillnader som fram kommit. Läraren dokumenterar och sammanfattar.
3. Vad gäller i Sverige? Gör en lista tillsammans över vad som gäller äktenskap i Sverige.
Exempel: 18-årsgräns, frivillighet, båda parter ska vara närvarande under ceremonin, hindersprövning, samkönade äktenskap, förbud mot polygami, borgerlig eller religiös vigsel, vittnen, vigsselförrättare, olika typer av fester, rätten till skilsmässa med mera.
4. Se filmen "Gift mot sin vilja – en informationsfilm för barn och unga om den nya lagen mot tvångsäktenskap." på Youtube.com
5. Be eleverna prata två och två om filmen. Finns det något som är oklart?
6. Lyft fram elevernas frågor. Besvara dem så gott det går och förklara att den nya lagstiftningen som rör barn- och tvångsäktenskap från 1 juli 2014 är ett förstärkt skydd för barn och unga eftersom det finns äktenskapstraditioner och normer som strider mot de mänskliga rättigheterna och mot våra lagar och regler. Frågor som ej kan besvaras dokumenteras och följs upp vid ett senare tillfälle.
7. Dela ut informationsbladet till eleverna (se förberedelser). Elevernas uppgift är att läsa och sedan skriva ett brev till läraren och berätta hur de upplevde dessa lektioner, filmen och informationsbladet. Be dem svara på frågorna:

- Vad vill du veta mer om?
- Hur ska vi stoppa barn- och tvångsäktenskap?

Uppföljning

Läs alla brev och återkoppla till var och en. Agera om något väcker din oro. Behöver du hjälp och stöd när det gäller ett barn som (eventuellt) utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck finns en stödtelefon* som är öppen varje vardag klockan 9-16. Aidentifiera ärendet och ring 010-223 57 60.

* Länsstyrelsen i Östergötlands Nationella Kompetensteam

Information till skolungdomar

Äktenskapsåldern är i Sverige 18 år. Personer under 18 år ska inte vara gifta.

Detta betyder emellertid inte att du inte får ha pojkvän eller flickvän. Detta är ok, men att vara gift innebär stora förpliktelser och det ska du som barn inte ha.

Är du under 18 år och dina föräldrar vill att du gifter dig, gör de fel. Detta är inte tillåtet för föräldrar att göra. Föräldrar får aldrig – även när du är över 18 år – bestämma vem du ska gifta dig med.

Är du under 18 år och dina föräldrar eller andra i din familj eller släkt genom tjat eller påtryckningar försöker få dig att gifta dig, bör du kontakta skolkurator eller annan person i skolan. Går du inte i skolan kan du få stöd hos ungdomsmottagningen eller av socialtjänsten.

Som barn är du beroende av dina föräldrar och de får inte använda detta mot dig. Även om dina föräldrar anser att de gör rätt, så anser den svenska staten att de gör fel. Du är för ung för att gifta dig, du bör istället satsa på din utbildning och ge dig själv möjligheter att förverkliga dina drömmar. Du bör umgås med andra ungdomar, studera, idrotta, ha fritidsverksamheter och gå på disco.

Försöker dina föräldrar genom övertalning, hot eller bestraffning få dig att gifta dig, så kan du få stöd och skydd mot detta och dina föräldrar kan eventuellt straffas för detta.

Även om de inte utsätter dig för påtryckningar, men du vet att de planerar ett äktenskap för din del, så är detta fel. Du har kanske hört dina föräldrar eller andra vuxna prata om detta, och du vet med dig själv att detta är helt fel, då säger svensk lag att du har rätt och dina föräldrar fel.

Ditt liv pågår nu och du ska inte offra det för andras skull. Du kanske känner att du inte klarar att stå emot dina föräldrar, som en flicka sa: "jag kommer att säga ja mot min vilja", då ska du ta kontakt med vuxna i skolan som kan hjälpa dig.

Information till lärare

De viktigaste bestämmelserna rör barnäktenskap, äktenskapstvång, vilseledande till tvångsäktenskapsresa och regler om erkännande av utländska äktenskap.

Barnäktenskap

Det är tre bestämmelser som är särskilt viktiga.

För det första, att äktenskapsåldern i Sverige är 18 år. Detta är ingen ny bestämmelse, men lagstiftaren har i samband med den nya lagstiftningen om tvångsäktenskap förtydligat sitt ställningstagande i detta avseende. I korthet går detta ut på att äktenskap för barn är skadligt.

För det andra, att den tidigare dispensrätten för barnäktenskap har slopats. Tidigare har det stått så här i 2 kap. 1 § äktenskapsbalken:

Den som är under 18 år får inte ingå äktenskap utan tillstånd av myndighet som anges i 15 kap. 1 §. Tillstånd får meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Nu har dispensmöjligheten tagits bort.

För det tredje, riktlinjerna i förarbetena beträffande tolkningen av att vara i en utsatt belägenhet för barns del. En av de nya bestämmelserna i brottsbalken säger att den som förmår en person som är i en utsatt belägenhet att ingå ett äktenskap, kan dömas till fyra års fängelse. När det gäller relationen mellan barn och föräldrar är detta enligt förarbetena en beroenderelation och om föräldrar använder den för att få sitt barn att ingå ett äktenskap, kan detta vara straffbart. Föräldrar behöver inte använda hot, tvång eller misshandel. Påtryckningar, som tjat eller skuldbeläggande, kan vara nog. Barnet kan som det står i förarbetena, anse det lönlöst att protestera.

4 kap. 4 c § brottsbalken om äktenskapstvång:

Den som genom ... eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år.

Sammanfattningsvis innebär bestämmelsen om äktenskapstvång att alla barnäktenskap inte är kriminaliserade. Detta var vad utredningen som låg till grund för regeringens proposition, föreslog. Det är alla barnäktenskap som också är tvångsäktenskap som fångas in av den nya bestämmelsen.

Äktenskapstvång

Ett äktenskap ska ingås av fri vilja. Gör det inte det, som att den ena parten inte vill, då räknas detta enligt svensk lag som ett tvångsäktenskap. Detta kan ske genom att utnyttja en persons "utsatta belägenhet" eller genom tvång. De personer som förmår någon att ingå ett äktenskap mot sin vilja kan straffas för detta.

Olaga tvång föreligger om någon genom våld, hot om våld eller brottslig gärning tvingar någon annan att ingå äktenskap.

Även informella äktenskap – det vill säga äktenskap som inte uppfyller de formella krav som staten uppställer – räknas av lagstiftaren som äktenskap. Hit hör traditionella

äktenskap eller religiösa äktenskap. Kravet är att partnerna betraktas av omgivningen som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och att det enligt traditionerna eller normsystemet finns regler som innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Även försök, förberedelse eller stämpling till brott är straffbart. Försök och förberedelse är straffbart, stämpling är ett lagförslag som riksdagen med största sannolikhet kommer att ställa sig bakom.

Vilseledande äktenskapsresa

Om någon genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor och där genom tvång eller genom personens utsatta belägenhet försöker få honom eller henne att gifta sig, så föreligger brottet. Detta kan bestraffas med två års fängelse.

Detta kom från Europarådets nya konvention om våld mot kvinnor. 4 kap. 4 d § brottsbalken:

Den som genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen genom olaga tvång eller utnyttjande av hans eller hennes utsatta belägenhet ska förmås att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c §, döms för vilseledande till tvångsäktenskapsresa till fängelse i högst två år.

Godkännande av utländska äktenskap

De som gifter sig ska samtidigt vara närvarande. Detta innebär att fullmaktsäktenskap som har skett utomlands inte är giltiga i Sverige. Vidare erkänns inte äktenskap som är barnäktenskap eller tvångsäktenskap.